

Az Eötvös József Collégium Kodály-megemlékezése

Kodály Zoltán, egyetemi éveiben az akkor még a Belváros (külső) peremén működő, Eötvös Lóránd által csak néhány évvel korábban alapított kollégium lakója és növendéke, *Gerevich Tibor*, *Szabó Dezső*, *Szekfű Gyula* évfolyamtársa, valamint a később *Balázs Bélaként* ismert és elismert *Bauer Herbert* szobatársa. Az intézetnek szellemi tájékozódása meghatározó tapasztalatait köszönheti Kodály, társadalmi kapcsolatrendszerének életre szólóan erős kötelékei hurkolják ide – méltó és igazságos tehát, hogy a 2017. évi kettős Kodály-évforduló alkalmából az Eötvös Collegium is megemlékezzen világhíressé lett tagjáról.

Megemlékezésre a kollégium Baráti Köre már korábban sort kerített: április 1-jén tartott közgyűlésén *Szövényi Zsolt* (interneten is hozzáférhető) előadása tekintette át a zeneszerző és az intézmény kapcsolatát. A témának egyébként egyre gazdagodó irodalma van, melyből most csupán Móser Zoltán: *Erre letem földnek nyomát...* című, alcíme szerint „Kodály Zoltán életéről, műveiről – a hagyományról, a múlttól és a történelemtől” írott munkáját emeljük ki.

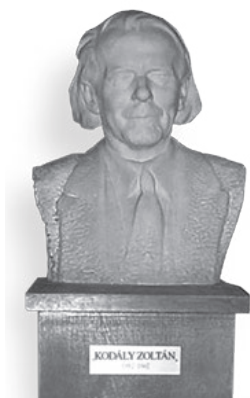
Szeptember 4-én tehát az ELTE Eötvös Collegiuma egész délutánt szentelt Kodály emlékezetének: nagyívű előadásokkal, szobrának megkoszorúzásával, Kodály életművét, annak különböző oldalait tárgyaló kerekasztal-beszélgetéssel, melynek vitaindítóját a Mesterről több könyvet is publikált egykori Eötvös-kollégista *Móser Zoltán* fotóművész tartotta, végül rövid kórushangversennyel. Az ünnepi megemlékezést a klasszika-filológus – ennyiben tehát a Mesterrel közös érdeklődésű – *dr. Horváth László*, a kollégium igazgatója vezette, a program koncepcióját pedig a Kodály-kutató *Dalos Anna* alakította úgy, hogy a rendezvény a Kodály-év gazdag kínálatába egyedi szint, megközelítést hozzon.

Horváth László köszöntője után *Dalos Anna* *Kodály Zoltán, a tudós zeneszerző címmel tartott előadást, mely lényegében korábbi, azonos címen publikált tanulmányának rekapitulációja volt. Szólt ebben Kodály népzene-kutatói munkásságáról, kottapéldával szemléltetve dallamközreadásainak körültekintő alaposágát; Bartók-elemzéseinek jelentőségéről, kottával és hangfelvétellel dokumentálva egy a Mester által bartóki jellegzetességként felismert ám Kodálynál is tipikus fordulatot; szólt továbbá a Mester tudósi-zeneszerzői-nevelői (utóbbit a legtágabban értve) művének egységéről. Ez utóbbi kérdéskör azután a kerekasztal beszélgetés vezérfonala is lett.*

A következő előadó, *Tóth Heléna* kultúrantropológus, a bambergi Otto Friedrich Egyetem adjunktusa (nehezen fordítható a német egyetemi hierarchia) *Kodály Zoltán utolsó útja: Egy temetés arcai* című, korabeli filmfelvételekkel és fotókkal gazdagon illusztrált előadásában –

Katherine Verdery elmélete nyomán – nemzetközi történelmi kontextusba helyezve, Sosztakovics, Paul Dessau és mások példájával összehasonlítva és a pártállami egyházpolitika összefüggésében értelmezte Kodály „két temetésének”, állami és egyházi búcsúztatásának politikai konzekvenciáit.

A plenáris előadásokat követően került sor a kollégium lépcsőfordulóján álló Kodály-portré, Kisfaludy Strobl Zsigmond 1957-ben készült, és a Ménesi úti épületben 1967-ben elhelyezett márványszobrának megkoszorúzására: miután a kollégium legifjabb tagja elhelyezte a koszorút, a jelenlévők elénekelték a himnuszt. A Ménesi úti, nyílt tekintetű Kodály-ábrázolás kivételességét (mint erre Szövényi Zsolt korábban említett írása utal) az adja, hogy élő modell után mintázta – a zeneszerzővel egyébként jó családi kapcsolatban is álló – Strobl, a kor leghíresebb portrészobrása.

A mintegy másfél órás kerekasztal-beszélgetés, melynek moderátora *Dalos Anna* mellett *Gózon Ákos* újságíró volt, részletesen taglalta a Mester munkásságának meghatározó területeit. Móser Zoltán, vitaindítójában, a dió-szimbólumot hozta e különböző oldalak és területek egységére, nyomában Ittész Mihály, a kerekasztal egyik résztvevője vetette fel a korábban említett hármasság (tudományos kutatás, művészi alkotás, nemzetnevelő elkötelezettség) négyességgé bővítését, Kodály meghatározó közéleti munkásságára utalva. A számos kérdésben egyetértő felek közötti vitában szó esett a Kodály-örökség aktualitásáról, a művészi életmű mai helyéről a koncertéletben és a nemzetközi tudományosságban, a folklorista Kodály hitelesség-felfogásáról, a magyar zenei nevelés helyzetéről és hiányosságairól: Kodály „pedagógiai mérlegének” jelen állásáról, vagy – így is fordíthatjuk – arról, hogyan is áll az utókor a kodályi mérlegen. A beszélgetésben rész vett még Madaras Gergely karmester, Nemes László Norbert, a kecskeméti Kodály Intézet igazgatója, Richter Pál muzikológus, valamint a zeneműkiadói terület képviselőjében Szitha Tünde.

A kerekasztal helyét a Collegium nagytermében egy (művészi szempontból sajnos csak) képzeletbeli pódium foglalta el, amelyen a délután zárásaképpen a *Vasas Művészegyüttes Vass Lajos Kórusa* adott szép és rövid hangversenyt *Bárd Judit* vezényletével és a társkarnagy Szűcs Dániel konferálásával. Műsorukon késő XVI. és XVII. századi tételek (*Viadana: Exsultate justi*, *Victoria: O Vos Omnes*, *Purcell: Thou Knowest Lord*, *Schein: Ich freue mich im Herren*) után Kodály Zoltántól az *Akik mindig elkésnek és az Esti dal*, Karai Józseftől az igazi sikerdarabnak

számító *Vidám nóta*, valamint az együttes névadójának egy fél évszázaddal ezelőtt komponált, ám meglepően modern műve szólalt meg.

Horváth László igazgató úr a nap zárszavában jelezte: terv szerint a plenáris előadások szövegét és a kerekasztal jegyzőkönyvét is megjeleníti a Collegium, így a recenzens – a délután során elhangzott számtalan termékeny gondolatmenet ismertetését mellőzve – megragadhat csupán egyetlen mozzanatot a Kodály-probléma sokrétűségének szemléltetésére.

A világhíressé lett *Esti dal* megkomponálásának *miértje* a folklorista és a nemzetnevelő Kodály sajátosan magyar motívumokat kereső attitűdje alapján értelmezhetetlen. De az idegenszerű, közhelyes hármashangzat-fordulatokból építkező népdal feldolgozásának *mikéntje* – miként arra Ittész Mihály utalt – kivételes atmoszférát teremt. Miután pedig a beszélgetés során a nemzetközi Bartók-kutatással való összevetésben említettett Somfai László neve, vegyünk analógiát az ő Haydn-vonósnégyesekről írott nagy tanulmányából. „Nincs olyan banális dallamfordulat, unos-untalan hallott melódia-makám, amely megfelelő hangszínbeállításban, gonddal kiválasztott felrakásban ne keltené az »egyedi«, »sohasem hallott« jelenség szuggesztivitását.” Másutt, az Op. 76/5. II. tételéről: „Ha őszinték vagyunk, akkor lehetetlen csupán az alábbi hangegymásutánba jelentékeny mondanivalót, sohasem hallott mély gondolatot beleérezni. (...) [Haydnnél a közhelyes] dallam (...) elveszti önnön hétköznapi énjét és a humanitás, bölcsesség páratlanul szép zenei kifejezésének hordozójává nemesedik.” (*Zenetudományi Tanulmányok* VIII. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960. 370. és 317. o.) Nos, az *Esti dal* és számtalan más műve (e kollégiumi megemlékezés tanulságaként is) valami ilyenszerű költői tudás birtokosának mutatja fel, immár az utókor számára, Kodály Zoltánt.

Köteles György

Kodály Zoltán és az Eötvös Collegium

Az ötven év előtti történetre visszagondolva mi sem volt természetesebb, mint hogy 1967-ben a „collegiumi hagyományokat” vállaló Eötvös kollégisták Kodály Tanár Úr temetésén csatlakozzanak a gyászolókhoz. Úgy gondoltuk, hogy nekünk is ott a helyünk a farkasréti temetőben, a nemzetnevelő kollégista sírjánál. Kodály hite és magyarsága akkor is példaként állt előttünk.

Ahogy Julianus nyomába szegődve írta: „Mit üzen nekünk ez a zene? Azt, hogy addig élünk, míg nem feledjük, mik vagyunk. Mi sem akarunk